

Muhasebe Programından Mezun Olanların Muhasebe Mesleğine Devam Etmelerini Engelleyen Nedenler Üzerine Bir Araştırma

A Research on the Reasons Preventing Accounting Program Graduates from Continuing the Accounting Profession

Esra DEMİR¹

Ali APALI^{2*}

¹ Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, esra_demir@anadolu.edu.tr, ORCID: 0000-0003-1500-0698

² Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, aapali@mehmetakif.edu.tr, ORCID: 0000-0002-3521-0150

* Yazışılan Yazar/Corresponding author

Makale Geliş/Received: 23.08.2024

Makale Kabul/Accepted: 04.11.2024

Araştırma Makalesi / Research Paper

DOI: 10.47097/piar.1537351

Öz

Muhasebenin, ticaretin doğuşuyla oluşan düzensizliği gidermek amacıyla ortaya çıktığı bilinmektedir. İnsanlık için gerekli olan bu sistemin öğretilmesinde yükseköğrenime büyük pay düşmektedir. Bireylere mesleki bilgi ve becerilerin okullarda öğretilmesi ve iş dünyasına tam donanımlı bir şekilde hazırlanması, onların işlerinde verimlilik, takdir, mutluluk ve dolayısıyla süreklilik sağlamaktadır. Mesleğin seçim aşaması, eğitimi, çalışma koşulları ve iş-yaşam dengesi göz önüne alındığında, bireylerin bu mesleği neden devam ettirmedikleri sorusu bu araştırmanın konusunu oluşturmuştur.

Araştırma muhasebe mezunlarının muhasebe mesleğine devam etmelerini engelleyen nedenleri Balıkesir ili evreni üzerinden incelemek amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın yöntemi nitel araştırma tekniğidir. Yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak 21 muhasebe mezununun katılımıyla gerçekleştirilen derinlemesine görüşmeler sonucunda elde edilen veriler analiz edilmiştir.

Araştırma sonucunda muhasebe mezunlarının gelir, iş başvurularında deneyimli eleman istenmesi, aile, iş bulamama ve çalışma isteğinin kalmaması gibi nedenlerle mesleğe devam etmedikleri tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Muhasebe Mezunu, Türkiye’de Muhasebe Mesleği, Nitel Araştırma, Meslek Engelleri, Balıkesir.

Jel Codes: M41, J24.

Abstract

Accounting is known to have emerged to address the disorganization caused by the rise of commerce. Higher education plays a vital role in teaching this system, which is essential for humanity. Equipping individuals with vocational knowledge and skills during their education and preparing them for the business world ensures efficiency, job satisfaction, happiness, and ultimately continuity in their careers. This study focuses on the factors that prevent individuals from continuing a career in accounting, considering aspects such as career selection, education, working conditions, and work-life balance.

The research was conducted in the province of Balıkesir, aiming to examine why accounting graduates choose not to pursue the profession. The study employed a qualitative research method. Data were collected through in-depth interviews using a semi-structured interview form with 21 participants from the accounting profession. The findings revealed that accounting graduates refrained from continuing their careers in accounting due to reasons such as low income, the demand for experienced personnel in job applications, family-related factors, difficulty in finding a job, and lack of motivation to work in the field.

Keywords: Accounting Graduate, Accounting Profession in Türkiye, Qualitative Research, Vocational Obstacles, Balıkesir.

Jel Kodları: M41, J24.

Atf için (Cite as): Demir, E. ve Apalı, A. (2024). Muhasebe programından mezun olanların muhasebe mesleğine devam etmelerini engelleyen nedenler üzerine bir araştırma. *Pamukkale Üniversitesi İşletme Araştırmaları Dergisi*, 11(2), 347-368. <https://doi.org/10.47097/piar.1537351>

1. GİRİŞ

Muhasebe, temelinde üretim olan ekonomik faaliyetlerin, para ile ifade edilebilen işlemlerinin kayıt altına alındığı, sınıflandırıldığı, özetlenerek rapor edildiği ve sonuçlarının analiz edilerek yorumlandığı bir bilim dalı olarak ifade edilmektedir. Yükseköğretimde verilen muhasebe eğitimi ile öğrencilere muhasebenin açıklamasını oluşturan bu fonksiyonlar benimsetilerek, teori ve staj uygulamasıyla birlikte mesleğin gerektirdiği bilgiler aktarılmaktadır.

Ticari hayatta muhasebe mesleğine eleman yetiştirilmesi açısından önemli bir ihtiyacın karşılanmasına cevap veren muhasebe programları seçim nedenleri, okullarda mesleğin ne ölçüde sevdirildiği, stajın etkileri, neden bu programın seçildiğinin bilinci, mesleğe bakış açısı, ailevi etkiler, iş yükü, iş bulamama, birinin emri altında çalışmama isteği, düşük gelir gibi sorunların muhasebeyi meslek olarak seçmemelerinin nedenleri olabileceği düşünülmüş olup, bu alt nedenlerin araştırılması amaçlanmıştır.

Muhasebe programlarından mezun olanlara, nitel araştırma yöntemlerinden biri olan derinlemesine görüşme tekniğiyle sorular yöneltilmiş, alınan cevaplar neticesinde muhasebe mesleğine devam etmelerini engelleyen nedenler üzerine bir çalışma yapılması planlanmıştır. Araştırma gerçekçi ve doğal bir ortamda yürütülerek, elde edilen bu nedenlerin insanların hayatında ne gibi etkileri olduğu tespit edilmeye çalışılmıştır.

Çalışma iki ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde kaynaklar taranıp, konuyla ilgili literatürden yararlanılmıştır. Muhasebe eğitimi ve muhasebe mesleği üzerine yapılan çalışmalar incelenmiş, bu mesleği icra etmede karşılaşılan sorunlar ile ilgili çalışmalar belirlenmiş, farklılıklar ortaya konulmaya çalışılmış ve ilgili literatürden yararlanılmıştır.

İkinci bölümde araştırmanın bulguları ve değerlendirilmesiyle ilgili uygulama yapılmıştır. Bu bölümde muhasebe programlarından mezunların muhasebe mesleğine devam etmelerini engelleyen nedenlere yönelik yapılan bulgulara yer verilmiştir. Öncelikle araştırmanın konusu, amacı, önemi ve yöntemi belirtilmiştir. Devam eden kısımda konuyla ilgili tanımlayıcı bilgileri içeren sorular ve araştırmanın incelenmesinde yardımcı olacak diğer sorular ilgili kişilere yöneltilmiştir. Elde edilen tanımlayıcı veriler SPSS 20.0 programına girilerek frekans analizi yapılmıştır.

Sonuç bölümünde araştırmadan elde edilen veriler çerçevesinde muhasebe mezunlarının muhasebe alanında iş hayatına devam etmelerini engelleyen nedenler ifade edilerek, konuya ilişkin öneriler belirtilmiştir.

2. LİTERATÜR ÖZETİ

Üniversite öğrencilerinin muhasebe programını seçme nedenleri, öğrencilerin muhasebe eğitiminden beklentileri, kariyer planlarını etkisi altına alan etkenler, muhasebe derslerine olan ilgileri, staj öncesi ve sonrası düşünceleri, staj sorunları, sınavsız geçiş yapan öğrencilerin profili, muhasebe eğitiminin mesleğe katkısı, öğrencilerin meslek etiğiyle ilgili algıları, sektörde çalışma niyetleri, iş bulma kaygıları, iş hedefleri ve mesleğe bakış açıları ile ilgili konular çalışmayı yakından ilgilendirmektedir. Literatür taraması yapılırken bu çalışmalara yer verilmesinin nedeni, araştırma konusundaki muhasebe mezunlarının neden bu mesleğe devam etmediklerini belirlemeye yönelik alt zeminlerin etkisinin olup olmadığının tespit edilmek istenmesidir.

Çürük ve Doğan (2002), Türkiye'deki büyük işletmelerin bünyelerinde çalışmak isteyen personelini işe alırken eğitim aldıkları okullarda hangi dersler ne ölçüde alınmış ve bunu ne ölçüde talep ettiklerini belirlemek amaçlanmıştır. Sonuç olarak, araştırmaya katılan işletmeler, muhasebe departmanlarında çalıştıracakları elemanların muhasebeyle ilgili dersleri ve konuları ayrıntılı bir şekilde öğrenmiş muhasebe elemanlarını çalıştırmak istemektedirler. İşletmeler, üniversitelerin teoriden çok uygulamalı olarak eğitim vermesini, işletmelerin ise öğrencileri muhasebe alanında staj imkânı sunmasını, üniversitelerin işletmelerin taleplerini göz ardı etmemesini, üniversitelerin geceleri lisansüstü eğitim vermesini, tezlerde işletmelerin muhasebe problemlerine daha çok yer verilmesine, üniversiteler ve işletmelerin birlikte muhasebe üzerine projeler geliştirmesini istemişlerdir.

Paksoy, Akbulut ve Aydın (2005), çalışmalarında muhasebe eğitim seviyesini anlamayı, verilen eğitimin problemlerini belirlemeyi ve bu problemlere dair çözüm yolu üretebilmeyi amaçlamışlardır. Araştırmaya katılan öğrencilerin tamamına yakınının muhasebe dersinden memnun olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öğrencilerin muhasebe eğitiminde edindikleri bilgilerin meslek hayatında kullanılabilirliği MYO'lara göre değişiklik gösterdiği, en çok Süruç MYO'daki öğrencilerin bu bilgileri kullanabileceği yanıtı alınmıştır.

Uzay (2005), yapmış olduğu çalışmada, muhasebe bölümü stajyerlerinin sorunlarını belirlemeyi ve staj yapılan yerlerdeki muhasebe meslek mensuplarından beklentilerin tespit edilmesini amaçlamıştır. Sonuç olarak, staj yapan öğrenciler muhasebe meslek mensuplarından kendilerine basit olan büro işleri dışındaki işlerden verilmesini, takdir edilmeyi ve ilgi görmeyi beklemişlerdir. Bu stajyerler meslek örgütlerinden ise, ilgili mevzuatın basitleştirilmesini, mali tatilin ve yeni olarak iş alanlarının açılmasının ele alınmasını istemişlerdir.

Yayla ve Cengiz (2005), araştırmalarında, öğrencilerin muhasebe mesleğine yönelmelerindeki kişisel faktörler ve sebepleri, bu mesleğin kendine ait kişisel özelliklerinin neler olduğunu belirlemeyi ve bu mesleği seçmedeki etki eden nedenleri belirlemeyi amaçlamışlardır. Çalışmanın sonucu olarak, eğitimleri boyunca muhasebe dersi alan öğrencilerden %50,3'ü gelecekte meslek olarak muhasebeyi tercih edecekleri anlaşılmıştır. Muhasebe mesleğini ilk sırada tercih etmede etkili olan faktörler sırasıyla, öğrencilerin kendi seçimleri, ailelerinin veya yakın çevrenin etkisiyle seçim, muhasebe mesleğinin öğrenciler tarafından ilgi duyuluyor olması, geliri yüksek bir meslek olarak görülmesi ve bu mesleğin tecrübe ve bilgi gerektirmesi iş fırsatlarının da önemli olmasına yol açacağı düşüncesi olmuştur.

Demir ve Çam (2006), çalışmalarında Meslek Yüksek Okulu muhasebe programlarında öğrenimine devam eden öğrencilerin muhasebe eğitimleri sırasında başarısını olumsuz etkileyen etkenlerin saptanmasını amaçlamışlardır. Sonuç olarak, öğrencilerin başarısını olumsuz etkileyen en önemli etkenin daha önceden aldıkları bilginin yeterli olduğu düşüncesiyle derslerin öğretilmiş olmasıdır. Başarılarını olumsuz etkileyen diğer faktörler, öğretim elemanlarının dersleri aktarmadaki yetersizlikleri, uygulama eksiklikleri, sınavsız geçişin verdiği olumsuzluklar, mezuniyet sonrası mesleği yapma düşüncesinin olmayışı, bu bölüme zorunlu bir şekilde gelinmesi ve muhasebe bölümüyle ilgili bir hedeflerinin olmamasıdır.

Şenol ve Tüfekçi (2007), yapmış oldukları çalışmalarındaki amaç, üniversitede okuyan öğrencilerin profilini belirleyip, eğitim sırasında ve sonrasında beklentilerin ortaya konulmasıdır. Piyasalardaki şartların iş bulabilmedeki zorluğu, personel olarak fakülte mezunlarının işe alınması, iş bulabilmek için bir çevrelerinin olmaması öğrencileri okumuş oldukları program alanıyla ilgili iş bulamayacağı düşüncesine neden olmaktadır. Sonuçta, SDÜ bünyesindeki MYO'larda okumakta olan öğrencilerin profil görüntüsü çıkarılmış ve bu öğrencilerin gelecekte bu anlamda bir umutları ve beklenti içerisinde arayışlarını da MYO'larda öğrenim görerek giderebileceklerini belirtmişlerdir.

Dinç (2008), çalışmasında Meslek Yüksek Okulunda eğitimlerini devam ettiren muhasebe bölümü öğrencilerinin okudukları alanda ne kadarının kariyer hedefi olduğunu, muhasebe programını seçerken nelerin etkili olduğunu ve bu etkilerin öğrenciler üzerindeki farklılıklarını ortaya koymayı amaçlamıştır. Muhasebe mesleğini seçmede etki eden faktörlerin, kazancının yüksek olması düşüncesi, sosyal statü beklentisi, mesleki açıdan bilgi ve beceri olması, mesleki tecrübe olması, kariyer beklentilerinin olması tespit edilmiştir.

Ömürbek ve Usul (2008), muhasebe mesleğini icra eden elemanların, muhasebeyi meslek olarak seçmelerinin nedenlerini araştırmak ve bu nedenlerin öncelik sırasını belirlemek amacıyla bu çalışmayı yapmışlardır. Katılımcılar, bir kişiye veya bir kuruma bağlı kalınmadan çalışabilme olanağının olması, iş bulma imkanının olması, prestijli bir iş olması, bir ofiste çalışılabileceğinin olması ve zamanla yeni fırsatların karşısına çıkabileceği bir iş olmasını belirtmektedirler. Çevresel etkenler ve ailevi etkenler de muhasebe mesleğini seçme nedenleri arasına eklenebilmektedir.

Özcan, Ünal ve Helhel (2009), araştırmalarında muhasebe programlarında okuyan meslek yüksekokulundaki öğrencilerin mesleğe bakış açılarını, okudukları okulun ne derece bu mesleğe katkısı olduğunu ve memnuniyet oranlarını bulmayı amaçlamışlardır. Bu öğrenciler mesleği gelir getiren, itibarlı, iş alanı büyük olan bir meslek olarak görmüşler ve lisans programına geçiş yapmak istediklerini belirtmişlerdir. Birinci öğretimin ikinci öğretimden farkı olarak bu öğrencilerin daha yüksek puanla yerleşmeleri, derslerde daha başarılı olduklarını, ders hocalarının daha yüksek motivasyona sahip oldukları anlaşılmıştır.

Karcioğlu, Bilgili ve Yazarkan (2010), yapmış oldukları araştırmanın amacı katılımcıların kişilik özellikleri dikkate alınarak muhasebe meslek alanına yönelik düşüncelerinin belirlenmesi ve mezun olduktan sonra bu mesleği nasıl yapabileceklerine yöneliktir. Sonuç olarak, muhasebe mesleğini yapmak isteyen katılımcıların çoğunluğu bir kurumda çalışmayı istediklerini belirtmişlerdir. Bunun nedeni olarak, kurumlarda iş güvencesi olması gösterilmiştir. Kendi işini kurmak isteyen diğer öğrenciler, bağımsız olarak çalışma, prestij, meslekte kendini geliştirme gibi düşüncelerinden dolayı bunu istediklerini belirtmişlerdir.

Kırlıoğlu ve Gökğöz (2011), yapmış oldukları çalışmayı Ticaret Meslek Liselerinde okumakta olan son sınıflarındaki staj uygulaması yapan öğrencilerin yaptıkları staja dair sorunları belirleyip ele almak ve bu sorunlara çözümler sunmak amacıyla yapılmıştır. Öğrencilerin staj sürecinde birçok problemle karşılaştığı belirlenmiştir. Bu problemler; öğrencilerin ticaret lisesinin tercih etme nedenleri ile bu okulların kuruluş amaçlarının uyuşmadığı, okullarda kullanılan teknik donanımın yetersizliği, öğretmenlerin ve eğitimin yeteri kadar iyi olmadığı, staj yerlerinin öğrencileri mesleki açıdan iyi yetiştirmediği, okuldaki teorik eğitimin mesleki hayatta bir anlamı olmadığı, öğretmenlerin staj görülen iş yerlerini kontrol

etmediği, telafi eğitiminin yetersizliği, öğrencilerin staj yerlerinde alanı dışında çalıştırılması ve hakkettiği kıymetin verilmemesi, okul ile işletmelerin iletişim halinde olmaması, ücret politikası, haftanın iki günü okulda üç günü stajda geçirilmesi nedeniyle adaptasyonda sıkıntılar yaşadığı şeklinde sıralanmaktadır.

Otlu, Durmuş ve Solak (2012), amaç olarak meslek yüksekokulundaki muhasebe ve vergi uygulamaları programı öğrencilerinin bölümle ilgili düşüncelerini öğrenmek, beklentilerini belirlemek, öğretim elemanlarıyla arasının nasıl olduğunu araştırmak, Serbest Muhasebeci unvanının kaldırılmasıyla ilgili düşünceleri ve bu yasanın çıkacağını daha önceden bilselerdi bölüme yaklaşımlarının ne olacağını belirlemek istemişlerdir. Öğrencilerin program süresince almış oldukları teorik uygulamanın eksik kaldığı, okulun fiziki donanımına yeterince sahip olmadığı ve serbest muhasebeci unvanının kaldırılmasıyla iş olanaklarının az olması alınan eğitim programına karşı olumsuz bakışa sebep olduğu anlaşılmıştır. Bu öğrencilerin çoğunluğunun sınavsız geçiş sistemiyle programa yerleştiği belirlenmiştir. Bu meslekte iş olanağının fazla olması düşüncesiyle birlikte araştırma yapılmadan tercih edilen bu programdan mezun olduğunda muhasebe meslek mensubu olamamaları pişmanlık duymalarına sebep olmuştur. Ayrıca, öğretim üyeleriyle iletişim konusunda eksiklikler olduğu sonucuna da varılmıştır.

Literatür incelendiğinde, meslek seçimindeki beklentiler olan yüksek gelir, sosyal statü beklentisi, önemli iş fırsatları, bir yere bağlı olmadan çalışabilme olanağı gibi nedenlerle muhasebe programları tercih edilmiştir. Muhasebe eğitiminin mesleğe hazırlanmada olumlu etkileri olduğu anlaşılırken; eğitimin bir parçası olan staj esnasında stajyerlere basit işler verilmesi, alanı dışında çalıştırılması, takdir edilmemeleri ve mali izin gibi bazı olumsuzluklar olduğu belirlenmiştir. Mesleği tanımada önemli bir aşama olan stajın getirdiği problemler meslekte aynı sorunlarla karşılaşabileceği düşüncesini de getirebilmektedir. Mesleğe olumsuz yönde bakışı etkileyen diğer bir neden ise, serbest muhasebe unvanının kaldırılmasıyla iş olanaklarının azalmasıdır.

Literatürdeki araştırmaların sayısını arttırmak muhtemeldir. Fakat, araştırmanın kapsamı dahilinde literatür taraması yapıldığında araştırmaya esas olan muhasebe mezunlarının mesleğe neden devam etmediklerine dair kapsamlı bir çalışmaya rastlanmamaktadır. Bu bağlamda yapılan çalışmaların sınırlı olması nedeniyle ve araştırmanın literatüre katkı sağlayacağı düşüncesiyle bu çalışmanın yapılmasına karar verilmiştir.

3. ARAŞTIRMA BULGULARI VE DEĞERLENDİRME

Çalışmanın bu bölümünde araştırmaya ait konu, amaç, kapsam, sınırlılıklar, yöntemi, veri toplama tekniği ve analiziyle ilgili bilgiler verilmiş olup, araştırmanın sonucunda ulaşılan bulguların açıklaması yapılmıştır.

3.1. Araştırmanın Konusu ve Amacı

Muhasebe programları işletmelere, güncel bilgi ve beceriler kazandırılmış nitelikli eleman yetiştirmeyi amaçlamakta ve ticari hayatta muhasebe mesleğine eleman yetiştirilmesi açısından önemli bir ihtiyacın karşılanmasına cevap vermektedir. Bu programlardan mezun olan bireyler banka, sigorta şirketleri, işletmelerin muhasebe ve finans departmanları gibi birçok alanda çalışabilmektedirler. Ayrıca mezunlar bu birimlerde vergi, raporlama, denetim, analiz ve maliyet hesaplama gibi birçok konuda görev alabilmektedirler.

Mezunların mesleki açıdan yeterli olma ve tüm gelişmelere ayak uydurabilmeleri, şüphesiz aldıkları eğitimin katkısından kaynaklanmaktadır. Muhasebe meslek adayı yetiştiren okullardan mezunlara ne ölçüde bu okulların etki ettiği araştırılması gerektiği kanısı ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda muhasebe programlarından mezun olanların muhasebe mesleğine devam etmelerini engelleyen nedenler araştırmanın konusunu oluşturmaktadır.

Çalışma kapsamında muhasebe mezunları, muhasebe mesleği ve meslek engelleri kavramları üzerinde durularak bunlar arasında nasıl bir ilişki olduğu ve mesleği icra etmekte olumlu ya da olumsuz etkenlerin neler olduğunu anlamak, sürecin nerede başladığını ve nasıl devam ettiğini belirlemek amaçlanmıştır. Ayrıca, bu çalışma mezunların muhasebe mesleğini devam ettirebilmeleri için hangi aşamada motivasyon kaybının tespit edilmesi ve gerekli önlemlerin alınması açısından önemlidir.

3.2. Araştırmanın Kapsam ve Sınırlılıkları

Bu çalışmanın kapsamı, Balıkesir ilinde ikamet eden ve yükseköğretimdeki muhasebe programlarından mezun olan ve muhasebeyle ilgili bir alanda çalışmayanlardan oluşmaktadır. Araştırmanın çalışma grubu 21 kişi ile sınırlandırılmıştır. Bu çalışmada veriler 2022 yılının son 6 ayı ve 2023 yılının ilk 6 ayında elde edildiği için bu zaman dilimi çalışmanın zaman sınırını belirlemektedir.

Araştırmanın konusunu oluşturan muhasebe mesleği mezunlarının mesleğe devam etmeme nedenleri üzerine yapılan çalışma, bunların dışında kalan konu, yer, zaman ve kişileri kapsamamaktadır. Bunun nedeni, zaman, maliyet ve kaynak kısıtlamasıdır.

3.3. Araştırmanın Yöntemi

Araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmaktadır. Nitel araştırmanın tanımını yaparken herkesin kabul ettiği bir tanıma rastlamak mümkün olmayabilir. Bunun nedeni ise, "antropolojik araştırma, durumsal araştırma, kültür analizi, eylem araştırması, betimsel araştırma, içerik analizi, doğal araştırma, yorumlayıcı araştırma ve kuram geliştirme" gibi birçok kavramı içerisine alan şemsiye kavram olarak görülmesidir. Genel bir kavram olarak yaklaşılan nitel araştırma, tanımı yapılamayan bir yöntem olarak kabul edilse de aslında, doküman analizi, gözlem ve görüşme yapılması gibi veri toplama yöntemlerinin olduğu, olay ve algıların doğal bir ortamda ortaya konularak, bütüncül ve gerçekçi bir şekilde, araştırmacının katılımcı rolüne bürünerek, araştırmanın deseninde esneklik sağlanmasıyla, tümevarımcı analiz ve nitel veri ile sürecin tamamlandığı bir araştırma olarak kabul edilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2021: 37-38).

Araştırmanın tüm safhalarında araştırma ve yayın etiğine özen gösterilmiştir. Çalışma verileri Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi'nin 06.07.2022 tarihli, 2022/07 toplantı nolu ve GO2022/817 karar nolu etik kurul izni doğrultusunda elde edilmiştir. Ayrıca araştırma verileri toplanırken, mülakata katılımcıların gönüllülük esasına göre katılmasına özen gösterilmiştir.

Araştırma katılımcılarının yaş, medeni durumu, öğrenim şekli, staj durumu ve mesleki bilgileri Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların Yaş, Medeni Durum, Öğrenim Şekli, Staj Durumu ve Mesleği

Katılımcının Kodu	Yaşı	Medeni Durumu	Öğrenim Şekli	Staj Durumu	Mesleği
T1	43	Evli	Örgün	Yaptı	Serbest
S1	39	Evli	Örgün	Yaptı	Güvenlik
E1	32	Evli	Örgün	Yaptı	Ev hanımı
C1	34	Evli	Örgün	Yaptı	Ev hanımı
H1	31	Evli	Örgün	Yaptı	Ev hanımı
S2	22	Bekar	Örgün	Yapmadı	Mağaza Sorumlusu
N1	26	Evli	Örgün	Yaptı	Ev hanımı
E2	39	Evli	Örgün	Yaptı	Memur
A1	38	Evli	Örgün	Yaptı	Ev hanımı
Ö1	54	Evli	Açık öğretim	Yapmadı	Kamu çalışanı
M1	34	Evli	Açık öğretim	Yapmadı	Bilgisayar Firması
M2	43	Bekar	Örgün	Yaptı	Petşop
A2	37	Evli	Açık öğretim	Yapmadı	İşveren
E3	43	Evli	Açık öğretim	Yapmadı	Eczacı kalfası
N2	41	Bekar	Açık öğretim	Yapmadı	Noter çalışanı
A3	38	Evli	Açık öğretim	Yapmadı	Polis
A4	44	Evli	Açık öğretim	Yapmadı	Boyacı
F1	43	Evli	Açık öğretim	Yapmadı	Ev hanımı
D1	35	Evli	Açık öğretim	Yapmadı	Network
D2	38	Evli	Örgün	Yaptı	Ev hanımı
M3	32	Evli	Örgün	Yapmadı	Pazarlamacı

3.4. Araştırmanın Veri Toplama Tekniği

Araştırmada nitel araştırma yönteminin sıkça kullanılan temel veri toplama aracı olarak görüşme tekniği kullanılmıştır. Briggs'e göre, görüşmenin sık kullanılmasının nedeni, bu yöntemin katılımcıların duyguları, görüşleri, deneyimleri, davranışları ve hoşnutsuzluklarıyla ilgili veri toplamada bir hayli etkili bir yöntem olmasından dolayı tercih edilmesidir (Yıldırım ve Şimşek, 2021: 127). Katılımcıların belirli bir konu üzerinde duygu ve düşüncelerini öğrenmeye yarayan görüşmenin temel amacı, kişinin iç dünyasındaki fikirlerinin anlaşılmasına çalışılmasıdır (Karataş, 2017: 77). Kişinin düşüncelerini anlamının en iyi yolu bireye gidilerek kendisinden bilgi alınabilmesini sağlayan görüşme yöntemi, özgür bir şekilde cevap verilen açık uçlu sorularla yapılmaktadır. (Türnüklü, 2000: 544). Görüşme, bazı kaynaklarda mülakata benzetilmekte ve iki ya da daha çok kişiyle belli bir düzen ile bir amaç çerçevesinde yapılan söyleşiler olarak tanımlanmaktadır (Akman Dömbekçi ve Erişen, 2022: 143).

Derinlemesine görüşme tekniği, araştırmacının hazırladığı yarı yapılandırılmış soru formuyla yapılmıştır. Görüşmeci daha önce hazırlamış olduğu soru ve konulara sadık olup hem bu soruları sorup hem de daha fazla bilgi toplamak için ek sorular sorma hürriyetine sahip olmaktadır. Katılımcıya yöneltilen soruların belirli bir sırada sorulması zorunlu değildir (Yıldırım ve Şimşek, 2021: 130). Görüşme soruları hazırlanırken, (Kınay, Ciğer ve Koç, 2017: 71) araştırmalarındaki ölçeklendirmelerinden gerekli izinler alınarak

faidalanılmıştır. Veri toplama aşamasında, nitel araştırma yöntemlerinin iletişim örneklerinden hareket ederek katılımcılarla iletişime geçilmiştir. Görüşme yapılacak bireylere çalışmanın önemi, kapsamı ve amacı açıklanmıştır. Görüşmecilere kimliklerinin açıklanmayacağı ve konuyla ilgili açıklamalarının araştırma kapsamında kullanılacağı bilgisi verilmiştir. Görüşmeler yüz yüze ve çevrimiçi olarak bireysel katılımlar ile yapılmıştır. Bu bağlamda görüşmecilerden izin alınarak ses kayıt cihazı kullanılmıştır. Kayıt cihazının kullanımı araştırmacı açısından kolaylık sağlayacağı ve not alma sorununu ortadan kaldıracığı düşünülmüştür. Böylelikle zamandan tasarruf edilmiş ve görüşmedeki kopmalar engellenmiş olup motivasyon düşüklüğüne sebep olunmamıştır.

3.5. Araştırma Verilerinin Analizi

Nitel araştırmanın veri analiz süreci üç adımda gerçekleşmektedir. İlk olarak deşifre, kodlama, araştırmacı günlüğü yazılması ve kategori oluşturulmasıyla elde edilen veriler araştırmacı tarafından işlenir. İkinci adımda veriler görsel hale getirilir. Üçüncü adımda bulgular yorumlanır (Çelik vd., 2020: 380-384).

Çalışmada yarı yapılandırılmış görüşme formuyla ses kayıt cihazı kullanımı sonucunda toplanan veriler tekrar tekrar dinlenilmiş ve katılımcıların ses kayıtları Microsoft365 programında metne aktarılmıştır.

Metne dönüştürülen veriler, belirli temalar çerçevesinde Excel'de kategorilere ve kodlara ayrılmıştır. Daha sonra araştırmacı katılımcıların mesleğe devam etmemeleriyle ilgili ifadelerini ve düşüncelerini yorumlayarak rapor haline getirmiştir.

3.6. Araştırmanın Tanımlayıcı Özellikleri

Bu başlıkta kişilerin yaşı, medeni durumu, staj durumu, mesleği ve görüşmeye katılım süreleri hakkında bilgi verilmiştir. Araştırmaya katılım sağlayanların demografik özelliklerinin frekans dağılımları Tablo 2'de sunulmaktadır.

Tablo 2. Katılımcı Bilgileri Frekans Dağılım Tablosu

Değişken	Kategori	Frekans	Yüzde (%)
Yaş	20-29	2	9,5
	30-39	12	57,1
	40-49	6	28,6
	50 üstü	1	4,8
	Toplam	21	100
Cinsiyet	Kadın	13	61,9
	Erkek	8	38,1
	Toplam	21	100
Medeni Durum	Evli	18	85,7
	Bekar	3	14,3
	Toplam	21	100
Öğrenim Şekli	Örgün	12	57,1
	Açık öğretim	9	42,9
	Toplam	21	100
Staj Durumu	Yaptı	10	47,6
	Yapmadı	11	52,4
	Toplam	21	100
Ticaret Lisesi	Evet	9	42,9
	Hayır	12	57,1
	Toplam	21	100

Tablo 2 incelendiğinde görüşme yapılan muhasebe mezunlarının çoğu 30-39 yaş aralığındadır. Araştırmaya 13 kadın, 8 erkek katılmıştır. 18'i evli 3'ü bekar olduğu belirlenen muhasebe mezunlarının öğrenim şekilleri incelendiğinde 12 kişi örgün eğitim, 9 kişi açık öğretim mezunu, 10 kişinin staj yaptığı, 11 kişinin staj yapmadığı ve 9'u ticaret 11'i diğer liselerden mezun olduğu belirlenmiştir.

3.7. Muhasebe Programı Tercihine Etki Eden Faktörler

Muhasebe mesleğine giriş sürecinde eğitim büyük bir önem taşımakta olup, tercih nedenleri altında hangi faktörlerin etkili olduğunu sorgulamak için katılımcılara düşünceleri sorulmuştur. Katılımcıların öne çıkan ifadelerinden bazıları şu şekildedir:

"Muhasebe programı, kendime düzenli bir iş kurup kendi yerimi açmak istiyordum. Okuma nedenim buydu aslında." (T1)

"Yani çevremdeki insanların çoğu muhasebe okuyordu, ben de o yüzden muhasebe okumayı tercih ettim." (S1)

"Matematiği sevdiğimden dolayı hani muhasebeyi seçtim. Birde ayrıca yani hesap işlerini yapmayı seviyorum. Bundan dolayı muhasebeyi seçtim." (M2)

"Şu şekilde söyleyeyim, babam esnaf, o zamanlar. Alım satım marketimiz vardı. Tabii bununla beraber sürekli bir evrak takibi sürekli bir alım satım gelir gider hesaplamasıyla zaten bu iş başladı benim gözümde canlanarak, bu sebeple başladım. Baba mesleği." (D2)

"Şimdi dediğim gibi, işletmeci olduğum için, bu işletmenin hesap kitaplarını kendimde inceleyebilmek istedim gözlemleyebilmek, denetleyebilmek ve merakta ettim bunu. Nasıl yapıyor bunlar, nasıl altından kalkıyor, çünkü zor bir olay. Çok merak ettim. Dolayısıyla bana iş yaşamında çok katkısı olacağını düşündüm ve o şekilde oldu." (A2)

"Yani kısa yoldan açığı hemen bir meslek sahibi olmak ve kendi büromu kendi iş yerimi açıp orada çalışmak istiyordum." (M1)

3.8. Muhasebe Eğitiminin Etkileri

Bireyin eğitimine uygun bir işte çalışması meslek hayatında daha iyi ilerleyebilmesini sağlamaktadır. Meslek hayatının eğitimle başladığını düşünüp katılımcılara muhasebe eğitiminin nasıl olduğu sorulmuştur. Bazı ifadeler şöyledir:

"Gerçek hayattaki muhasebe sistemiyle, derslerde anlatılan işlemler, sistem bazı yerlerde birbirleriyle alakalı değil. Hani dersek benle normal muhasebecinin yaptığı işler aynı olmayabiliyor bazen. Dersin sisteminden daha çok asıl işin öğretilmesi daha iyi olabilirdi." (S2)

"Normalde kullanılan muhasebe programlarının da öğretilmesi isterdim. Siz bir yere gittiğinizde çalışmak için ya da sizin için sana hangi programları biliyorsun diye soruluyor. Ve sen bunları bilmediğin zaman eksi olarak oraya geçiyorsun. Bunların kullanması uzun bir zaman alan bir şey yani ve herkes bunu öğretmekten kaçınmaya başlıyor." (C1)

"Mesela stajların daha böyle uzun olup, insanların biraz daha deneyim sağlamalarını isterdim. Hani staj olarak böyle biraz daha hani ücret karşılığında olmasa bile, ücretsiz de olsa hani staja biraz daha yönelinmesini isterdim" (H1)

"Açık öğretim fakültesini okuduğum için muhasebe derslerinin uygulamalı yapılmasını isterdim açıkçası. Tamamen bireysel çabalamak zorundasınız çünkü." (A4)

"Aslında stajını okul belirlemesi lazım. Burada eğitimini görmem lazım demesi ki hani onun ilerlemesi lazım." (M3)

"Lisede de muhasebe seçmek isterdim. Lisede belki muhasebe seçseydim daha iyi olurdu, daha bilgili olurdu, daha bilebilirdim." (N1)

3.9. Staj Hakkındaki Düşünceler

Staj öğrencilerin okul döneminde teoride öğrenmiş oldukları muhasebe bilgilerini uygulamalı görerek meslek hayatına ilk adımı atmalarını sağlamaktadır. Böylece staj uygulamasının iyi ve verimli olması öğrencilere önemli ölçüde katkı sağlayabilmektedir. Elde edilen verilerden bazıları şu şekildedir:

"Ya ben orada asıl bir şeyler öğrenmeye başladım. Gerçek muhasebe öğrenmek istiyorsan zaten mali müşavirlik ofisinde çalışman gerekir. Yani temel olarak, temelimi orada attım diyebilirim." (E1)

"Staj yaptığım yerde çoğu şeyi orda öğrendim, iyi ki de orada yapmışım. Ondan sonra zaten muhasebeye bakış açım tamamen değişti." (C1)

"Tabii ki bu stajında çok faydası oldu. En azından bir vergi dairesinde neler yapılır bunları öğrendik yani. Vergiyle uğraşmayı öğrendik. İşletme defteri tutmasını o zaman öğrendik mesela. Müvekkille nasıl konuşulması gerektiğini orada öğrendim." (A1)

"Staj sayesinde okulda aldığımız eğitimin gerçek hayatta nasıl kullanıldığını öğrendim." (M2)

"Ben Balıkesir Belediyesinde yapmıştım. Emlak servisinde yapmıştım. Hani staj yapmak çok güzel ama kısa süreli olduğu için hani verimli olmadı. Mesela stajda bir muhasebecinin yanında yapsaydım, belki de okul bittikten sonra yine orada devam ederdim. Stajımızı tam olarak kendi mesleğimizle alakalı olmadığı için, yani yakın bir yerde olduğu için yeterli gelmedi." (H1)

"Staj yaptığım yer iyiydi ama muhasebelik bir durum değildi. Başhekim sekreterliğinde yaptım. Muhasebe ile ilgili bir şey olduğunu düşünmüyorum. Başhekim sekreterliği olarak evet çok fayda sağladı ama muhasebe olarak hayır. Getir götür işi yapıyordum." (N1)

3.10. Muhasebe Mesleğinde Başarı İçin Gerekli Kişisel Özellikler

Katılımcılara muhasebe mesleğinde başarılı olmak için gerekli kişisel özellikler neler olabilir sorusu yöneltildi. Mezunlar daha çok sabırlı, güncel bilgileri ve işini iyi takip eden, öğrenme odaklı, pratik zekaya sahip, çevresi geniş ve dürüst olan kişilerin başarılı olabileceğini ifade etmişlerdir. Verilen ifadelerden bazıları şöyledir:

"Ya bir kere çok sabırlı olması gerekiyor. Ondan sonra yani hesabı, matematiği çok sevmeniz gereken bir iş ve sabırlı olmanız gereken bir iş." (S1)

"Bir kere muhasebe bence sabır işidir. Kesinlikle sabırsız adamın işi değil. Yani sabır işidir. İşini sevmek gerekiyor. Muhasebe çok zor bir iş." (E2)

"Sürekli güncel takip etmemiz gerekiyor yani. Çünkü bizim meslekte her şey günlük olarak değiştiği zaman bile oluyor yani. Günlük sürekli aktif olarak takip etmemiz gerekiyor bu meslekte gerçekten." (E1)

“Yeni bilgiye sahip olmamız gerekiyor. Değişen mevzuata sürekli ayak uydurmanız gerekiyor. Prezantabl olmanız gerekiyor büyük bir firmada çalışabiliyor olmak için. İnsanlarla ilişkilerinizin iyi olması gerekiyor. Hani her şeyi kapabiliyor olmanız gerekiyor. Aklınızdan da gördüğünüz anda bir yanlış yakalayabiliyor olmanız gerekiyor. İnsan ilişkilerinizin çok iyi olması gerekiyor özellikle.” (A1)

“Şimdi muhasebe alanında başarılı olabilmek için öncelikle mevzuata hâkim olmak gerekiyor. Devamlı bu yeniliğe aç bir meslek olduğu için, devamlı olarak kendimizi yenilememiz gerekiyor.” (M1)

“Dikkatli olmak, hani tertipli ve düzenli olmak, hani işin içeriğini iyi bilmek gerekir.” (H1)

“Kişisel bir özellik bence yok, sadece öğrenmek gerek. Öğrendiğin zaman herkes de yapabilir. Ne bileyim ki iş için zaten hesap makinesi kullanıyorsun. Kişisel özelliği de olduğunu düşünmüyorum. Belki de benim ön yargım nedeniyle ben bu kadar başarısız oldum.” (N1)

“Hesaplar zaten, hesap makinesiyle ya da sistemden yapıldığı için, pratik olunması gerekiyor. Ya hani çok aşırı bir şey istemiyor. Güç kuvvet isteyen bir meslek değil tamamen zihinde bitiyor.” (S2)

“En başta pratik bir zekaya sahip olmak gerekiyor. En başta bu çok önemli bence çünkü muhasebe departmanı yorucudur. Sabır, stres olmamak ve bir virgülle bile biliyorsunuz bir rakam hatasıyla baştan aşağıya hepsi kayabiliyor hesapların.” (D1)

“Şimdi, birincisi kişi dikkatli olmalıdır. İkincisi matematik bilmeli yani matematikten kastımda tabii logaritma falan değil dört işlem bilmelidir. Üçüncüsü disiplinli olmak çok önemlidir bence. Disiplinli olmalıdır. Bir planı programı olmalı. Bugünün işi yarına bırakılmamalıdır. Birde düzenli olmalıdır. Ayrıca muhasebenin tüm temel ilkelerine de hâkim olmalıdır muhasebeci olan kişi. Bence bunlar. Tabii eklenebilecek hususlar olabilir.” (A2)

“Başarılı olmak için tabii ki yapmak lazım, kendini eğitmek lazım, sürdürmek lazım. Yani ben sürdürmediğim için olmadı. Yapılmayacak bir şey yoktu aslında muhasebe bölümünde.” (F1)

“Zaten iş hayatına direk Excel biliyor musunuz, Word’ünüz nasıl diye soru soruyorlardı yani hani. Ben de gösterirseniz bilirim falan oluyordum hep böyle. Olumsuz sonuçlandı.” (M3)

“Muhasebe işi genellikle mükellefler üzerinden yürüyen bir iş ve çokta mükellefe sahip olabilmeniz için çevreyi çok iyi bilebilmeniz gerekiyor. İnsanlarla iyi diyaloglar geliştirmeniz gerekiyor.” (Ö1)

“Birileri tarafından tanınmışlık, çevre olması gerekiyor.” (D2)

“Dürüst ve açık olmalı. Her yaptığımız işte dürüst olmamız gerekiyor gerçi. Genelde bir algı vardır ya muhasebeciler işte bir kaçırı işte şey olur. Bence dürüst olmak her zaman için artıyı getireceğine eminim. Kartları açık oynamak gerekiyor.” (E3)

“Bence önemli olan dürüstlük ve kararlılık bu meslekte.” (A3)

3.11. Muhasebe Mesleğinin Teşviki

Muhasebe programından mezun olanların mesleğe bakış açılarını olumlu yönde etkilemek ve onları bu meslekte devam etmeleri için teşvik etmek hem mezunlar hem de işletmeler açısından fayda sağlamaktadır. Böylelikle isteyerek ve severek çalışılan bir yerden alınan verim yüksek olmaktadır. Katılımcılara muhasebe mesleğinin teşvik edici olması için gerekli özellikler nelerdir diye soruldu. Elde edilen veriler şu şekildedir:

“Nasıl olur? Parasının bol olması her zaman her mesleğe teşvik edici olur. Çalışma ortamının rahat olması da teşvik edici olur ve oradaki iş arkadaşlarıyla takım olabilmek daha teşvik edici olur.” (T1)

“Şimdi herhangi bir iş yapmaya çalıştığımızda ilk etapta sizin hesapladığınız ya da planladığımız şey bunun maddi getirisidir. Dolayısıyla da muhasebe mesleğinin cazip hale gelebilmesi için, yeterli sayıda mükellefinizin olması lazım.” (Ö1)

“Şimdi şöyle genelde hani bunu meslek olarak yapan arkadaşlarımla görüştüğümde düşük ücret aldıklarından şikayetçiler. Hani ben de okurken duyuyordum işte sigorta yapmayan muhasebeciler ya da işte çırak alır gibi yanına burada mesleği öğren çok cüzi asgari ücretin çok çok altında ücretlerle çalıştırıyorlardı. Hani bunlar da açıkçası benim farklı bir meslek seçmeye itti zaten.” (A3)

“Kişiye bağımsız iş yapabilme imkânı verilmeli. Yani çok müdahale edici, baskıcı olunmamalıdır. Gerektiğinde mekândan bağımsız çalışabilmelidir kişi. Bunların dışında çok iyiye bu kişi ödüllendirilmelidir.” (A2)

“Ya çok fazla angaryaları var, çok çok fazla. Yani bizim zamanımızda öyleydi. Biz çok şey yapıyorduk, işte çok fazla sorumluluk, çok angaryalar nasıl diyeyim şimdi.” (E1)

“Sürekli beyan ve bildirim olmaması gerekiyor.” (A4)

“Mevzuatın bu kadar sık değişmemesi gerekiyor ama bu da şu andaki şartlar bakımı ile imkânsız gibi duruyor ama biraz belki buna özen gösterebilir. İşlemlerin daha kolay yapılabilmesi gerekiyor. Yani bazı prosedürler var. Çok fazla insanları uğraştırıyor. Bunların daha basitleştirilebilir hale gelmesi gerekiyor.” (A1)

“Anlatılması lazım bence muhasebeciliğin. Muhasebeciliğin ben pek anlatıldığını düşünmüyorum mesela liselerde de. Ben lisede çünkü bununla ilgili hiçbir şey yani duymadım, görmedim. Bilmeden mesela bu programı seçtim. Sadece işte hani buradan mezun olduğumda muhasebe tutulabileceğini düşünüyordum ama öyle olmadığını okula gittikten sonra anladım ki okulda bile bu konuda çok fazla bilgi vermediler. Sonradan kendim araştırmaya girince, yani bunu öğrendim.” (C1)

“Şimdi okuldayken hocalara çok iş düşüyor açıkçası. Hocalar ve mezun olduktan sonrada işverenlerin sana işi öğretmeleri gerekiyor. Bu mesleğin gerektirdiği tüm özellikleri öğretmeleri gerekiyor. Belki de bizi işi gerçekten iyi aktaran kişiler olsaydılar ve mezun olduktan sonra da bu işe gerçekten güzel bir şekilde işverenler bizi işe şey yapsaydı, devam edilebilirdi.” (M1)

“Çalışmadığım için çok da bir şey diyemiyorum ama hani saatleri tabii çok fazla uzun olsun istemezdim. Hani sabah mesela yine aynı şekilde 8 akşam 5, 6 o civarlarda olmasını isterdim. Ya biliyorsunuz, o dökümleri falan alıyoruz. Sonunda envanter bilen çok bir şeyler çıkarılıyor. O zamanlar tabii biraz daha yoğun olabilir. Hesaplar kapandığı için yıl sonunda işyerlerinin, işletmelerin falan tabii biraz daha o zaman uzun sürüyor. Hani işler uzayabiliyor falan diye biliyorum yani.” (H1)

“Belki sevdiğimden dolayı şu halinle bile bence yeterince teşvik edici. Ama biraz daha düzenli çalışma saatleri olursa daha iyi olabilir.” (M2)

“Onların gerçekten de mesai kavramları yok gibi bir şey. Çünkü sıkıştıkları zaman beyannamelerin son günlerinde akşamları da çalışıyorlar. Sabaha kadar da çalıştıkları oluyor yani daha belli olması gerekir tabii ki de.” (N2)

3.12. Muhasebe Mesleğinde Çalışma Engeli

Araştırmaya katılan muhasebe mezunlarından bazılarının belli bir süre muhasebe alanında iş deneyimi olmuşken bazılarının ise bu alanda hiç iş deneyimi olmamıştır. Katılımcılara

muhasebe alanında çalışmalarına neyin engel olduğunu soruldu. Elde edilen veriler beş başlık altında toplanmıştır.

- **Gelir**

Katılımcılardan bazıları muhasebe alanında çalışma engeli olarak geliri göstermişlerdir. Konuyla ilgili ifadeler şöyledir:

“Hayır, zorluğu nedeniyle değil, daha çok maddi getirisiyle ilgili. Evet, iş bulamama şöyle iş bulabiliyorsunuz ama düşük ücretli iş bulabiliyorsunuz size yeterli getiriye sağlayabilecek işi bulamıyorsunuz. O yüzden yani.” (T1)

“Tabii gelir yönünden de pek saygı gören meslek değil bana göre. İş bulamama yok ama istediğiniz ücrette iş bulamama var.” (S1)

“Tamam, muhasebe işini yaparsınız ama dediğim gibi belli bir maddi kaynak lazım, bir sermaye lazım, bir iş yeri lazım, bir ofis gibi bir şey lazım. Hadi bunların hepsini yapabildiniz. Yeterli sayıda mükellef bulabilecek misiniz?” (Ö1)

“Çok getirisi olmaması, bir de hani sabit bir şey yok. Yani şimdi en azından devlet memuruyuz. Ayın on beşinde maaşımız yatıyor ama muhasebede biraz da ne kadar müşteriniz, şeyiniz olursa ona bağlı bir şey var. Bundan dolayı sabit bir gelirim olmasın açıkçası bana daha çok cazip geldi.” (A3)

“Tabii hem de gelir yönünden, şu an zaten Türkiye şartlarında maksimum asgari ücretle çalışan arkadaşlar var. Belki daha düşük de vardır muhtemelen. Çünkü ben çalıştığım zamanlarda asgari ücret seviyesinde alıyordum ücret, hani memuriyette biraz daha şartlarım iyi olmuştur.” (E2)

- **Deneyim İstenmesi**

Meslekte deneyim istenmesi mezunların bu alanda iş bulmalarını kısıtlamaktadır. Konuyla ilgili detaylı ilgili ifadeler şu şekildedir:

“Deneyimsiz personel istemiyorlar. Bu deneyimi biz nasıl elde edeceğiz? Yani ben gidip çok görüştüğüm yerde mesela 5-6 senelik deneyim istiyorlar. Ben dedim yani ben sonuçta yeni mezun oldum. Bu deneyimi elde etmek için bir yerlerde çalışmam lazım. Benim karşıma çıkan en büyük etkenlerden biride oydu. Yani deneyim istiyorlar.” (E1)

“Muhasebe biraz daha farklı bir deneyim gerektiriyor. Daha önce bir muhasebecilik işine girmiş olsaydım yani şu anda belki de mesleğimde daha ilerleyebilirdim yani. Mesela stajda bir muhasebecinin yanında yapsaydım, belki de okul bittikten sonra yine orda devam ederdim. Hani stajımı orada yaptım. Hani mesleğe de orada başladım gibisinden öyle olabilirdi ama hani işte stajımızı tam olarak böyle hani bir yani kendi mesleğimizle alakalı tam olmadığı için, yani yakın bir yerde olduğu için yeterli gelmedi.” (H1)

“Buraya geldiğimde de çok uğraştım hani bir işe gireyim, başlayım ama bir türlü denk gelmedi. Keşke insanlara daha çok fırsat verilse, ne bileyim tecrübe demeyipte... Ülkemizde işsizlik var, tamam kabul ediyorum. İşsiziz. Ama hiç kimsede birbirini yönlendirmiyor yani. Hiçbir kurum şöyle olur, böyle olur. Okullar bile öyle değil mi? Niye sen meslek lisesinden mezun olan bir çocuğunu niye tam bu işi yapabilir vaziyette mezun edemiyorsun. Amacı ne yani tamam sen bu meslekte insan yetiştirmek istiyorsun. Yani bir marangoz bir saksı yapamıyorsa, sen bunu marangoz diye yetiştirmenin mantığı yok ki. Boş beyinler, boş kafalar böyle ortada geziniyor. Ondan sonra işsizlik var. Niye? Çünkü yetişmiyor, bizi temelden yetiştiren hiç kimse yok. Öğrencileri. Şimdi gençler daha kötü. Hiçbir şey

yok. Şimdi meslek lisesi mezunusun, tuttu muhasebe mezunusun. Ülkemizde bir sürü fabrikalar var. Niye bunları yönlendirmiyorlar. Oralarda staj yapıyorsan, stajdan sonra kalma veya bir fırsat gerekiyor bence.” (E3)

“Nasıl diyeyim çalışma düzeyi yok. Mesela Balıkesir’e geldiğinde muhasebeciyim dediğinde sana direkt yeterlilik düzeyini soruyor daha önce çalıştığım. Yani okuldan daha yeni mezun olmuştun, yani herhangi bir yerde çalışmamışsın. Hani bir yere girmem çalışmam lazım ki, benim de bir düzeyim olsun, hani kimse gösterip etmeden direk düzey aramalarıydı yani. Aslında hani Balıkesir çevresinde nasıl diyeyim, iş imkânı olsaydı bulabilirdim. Bu iş imkânı olmadığı için hani mesela ben birkaç yere başvurmuştum ama onun muhasebe hani değil de muhasebe olarak girmiştin ama sana hani temizlik, daha çok ayak işlerini yaptırıyorlardı. Hani muhasebeyle bir alakan yoktur hiçbir şekilde. Muhasebe hem parasal yönde az yani çünkü dönemine göre hep asgari ücretten daha az ödüyorlar ve genellikle muhasebe işleri dışında iş yaptırıyorlar. Yani hani denemek istedim ama deneymeden çıktım zaten işten. Hani ne olurdu okuldan çıktığım zaman muhasebeye girseydim hani daha sonra Mali Müşavirliği de okuyabilirdim mesela ama onun düzeyinde bir işte çalışmadım. Çalıştırlamadım yani. Onun için devam ettirilebilirdi aslında. Hani parası da yüksek olan bir meblağ, niye olmasın? Ama onun düzeyinde bir iş yok. Yani iş şartları hani direkt temizlik hani şey sana kimse bir şey göstermiyor. Sadece tecrübeli misin deniyor ama bir işte çalışmayınca tecrübe olmuyor yani. Kimse sana göstermiyor, ön ayak olmuyor yani.” (M3)

• Çalışmak İstememek

Muhasebe alanında staj dahil hiçbir iş deneyimi olmayan katılımcıların ifadeleri şöyledir:

“Ne engel oluyor. Şu an bir muhasebecinin ya da mali müşavirin yanında çalışsam, çoğu arkadaşımın gördüğüm kadarıyla iş öğretilmiyor, getir götür işleri yaptırılıyor. Hani maaşı ona göre, sigorta yapmayan birçok muhasebeci var elemanlarına. Ya bu şekilde istemiyorum.” (S2)

“Bir engelim yok. Sadece ön yargılıyım. Artık soğudum. Evet, böyle yani hiç hiçbir engel yok. Belki gitsem şu an bir kere görsem hepsini yapacağım ama. Evet, muhasebeyle ilgili çalışmak da istemiyorum. Adını duymak istemiyorum kadar yeri yani.” (N1)

“Bana göre muhasebede iş yükü çok fazla. Hani bir de çalışma saatleri de benim bu meslekten soğuttu ve yani yapmak düşünmedim. Aslında beynimin yorulması yerine fiziki yorulmayı tercih ettim diyelim.” (A4)

“Okumaya başladıktan zamanla bu meslek hakkında yaptığım araştırmalardan, insanlardan da duyduğum bilgilerden sonra bu meslekte çalışmanın beni gerçekten tatmin etmeyeceğini düşündüm. Bu süreçte de başka bir iş bulmam gerektiğini düşündüm. Bu da beni gerçekten muhasebeden uzaklaştırdı.” (M1)

“Kesinlikle kendi iradem engeldi. Benim girişimcilik ruhum buna engeldir. Kendi başıma iş yapma düşüncesindeyim ve bir muhasebe biriminde çalışmak bana yetmeyecekti hiçbir zaman.” (A2)

• İş Bulamamak

Okuldan mezun olduktan sonra iş arayan katılımcı, muhasebe alanında iş bulamayınca başka bir alana yönlendiğini belirtmiştir. “Bulsaydım severdim, isterdim çalışabilmeyi bu alanda” diyen katılımcının ilgili görüşü şöyledir:

“Bu alanda çalışmak istedim. Hani işte aradım ama maalesef bulamadım. Bundan dolayı çalışmadım. Bulsaydım severdim, isterdim çalışabilmeyi bu alanda. Aradım, bir müddet aradım ama maalesef olmayınca, hayatta farklı yöne yönlendirdi. Başka alana da yönlendikten sonra tekrar geri dönüşte zaten olmuyor maalesef ama ilk başlarda bittikten sonra okul, aradım evet.” (M2)

- **Aile**

Katılımcılardan bazıları muhasebe alanında bir işte çalışmaya engelin eş, çocuk ve evlilikleri olduğunu ifade etmişlerdir. Bu katılımcıların kadın olduğu gözlemlenmiştir ve ilgili düşünceleri şöyledir:

“Eşim istemediği için çalışmadım. Yani en büyük engel bence o kaldı yani yapmamama, yapabiliyordim kendim. İzin vermedi bir yerde çalışmama. Ne bileyim ki o zaman istemedi yani. Herhalde gerek yok, çalıştırıyor diyecekler diye mi düşündü eşini. Ben öyle düşünüyorum, bilmiyorum. O yüzden istemedi bir yerde çalışmamı.” (F1)

“Tamamıyla evliliğim engel oldu. Başka hiçbir şey değil. Çok acı gerçek ama girişim 2007 falan yanılmıyorsam, mezun olmamda 2022. Ama diyorum ya araya evlilik girdi, çocuk girdi. Çocuğu büyütme, hamilelik, şu, bu, tayinler, onlar bunlar derken benim için çok geride kaldı. Ben ne zaman ki pandemide uzaktan online sınav sistemi oldu onlarda hazırlanıp hemen üç dersim falan vardı galiba hemen onları hallettim tek dönemde.” (D1)

“Eşimin tayin görmüş olması. Sabit bir yerde, kalmış olmamız. Yani ben bir yerde taşındığımda tam çevre edindiğimde haydi bizim tayinimiz çıkıyor.” (D2)

“Çocuğa bakacak kişi bulamadık o ara. Bakıcıya da güvenemedik. Büyüklerimiz de rahatsızdı. Oradan bırakmak zorunda kaldım. Biraz da yorulmuştum açıkçası. Hani biraz da dinlenmek istedim. İnsanlarla uğraşyoruz. Sürekli ekranın başındayız, vücutta hareket yok. O biraz yormuştu beni açıkçası. Biraz ara verip dinlenmek istedim.” (A1)

“Nişanlılık falan evlilik girince bu mali müşavirlik sınavları da çok zor olduğu için bayağı bir teferruatlı. Aslında başlamıştım ama işte dediğim gibi nişanlılık girince ondan sonra kaldı. Bir daha da zaten çok fazla çocuk, bir şey derken vakit olmadı.” (C1)

3.13. Mezunlara İş Devamlılığı İçin Öneriler

Muhasebe mezunları katılımcıların mesleğe devam etmeme nedenlerinin neler olduğunu araştırmak için yapılan ve katılımcılara meslekte çalışmamaktaki nedenlerini sorgulama fırsatı veren bu çalışmadan yola çıkarak son olarak katılımcılara muhasebe mezunlarının bu mesleğe devam edebilmeleri için neler önermek istedikleri sorulmuştur. Elde edilen bulgular altı başlıkta toplanmıştır.

- **Okuldan Sonra Hemen Çalışmak**

Katılımcılar tarafından muhasebe mezunlarına meslekte devam etmelerini sağlamak için verilen önerilerin başında okuldan mezun olduktan sonra hemen çalışmak gelmektedir. Bu boyutla ilgili katılımcıların düşünceleri şöyledir:

“Yani dediğim gibi çok sabırlı olunması gereken bir iş. İş hayatına ilk adımı attığında gerisi geliyor” (S1)

“Yani okul bittiği gibi aktif olarak başlamaları gerekiyor yani bir de okulla gerçek iş hayatına... Yani ön yargıyla yaklaşmıştım ailem istediği için ama ben sonradan sevmeye başlamıştım yani.” (E1)

"Okuldan mezun olduktan sonra direkt hemen bir muhasebeci de çalışabilirler. Hani öyle bir okulda öyle bir yönlendirme yapsa, belki daha iyi olabilir. Hem unutmadan bilgileri direkt daha iyi olabilir. Hem kendilerini daha iyi geliştirebilirler. Çünkü ne kadar fazla görev yaparsan daha iyi muhasebecisindir bence." (N1)

"En başta mezunların ama öyle ama böyle demeden muhakkak ki küçük bir büro da olsa muhasebe bürosu da olsa iş ayrımı yapmadan buldukları işe hemen girmelerini öneririm. Bilgiler evet taze kalıyor ama yıllar geçtikçe ne olursa olsun hem yaş gidiyor. İş bulma daha da zorlaşıyor." (D1)

• Muhasebeyi Öğretecek Birilerinin Yanında Çalışmak

Katılımcılardan bazıları mesleği bilenler tarafından işin öğretilmesinin daha iyi olacağını ifade etmişlerdir. İlgili görüşler şu şekildedir:

"Yani bir de iyi bir yer bulmaları lazım kendine. Yani birine eğer mali müşavir yanında çalışacaklarsa iyi birinin olması lazım ki hem ona öğretecek hem de severek yapmasını sağlayacak, devam ettirilecek." (C1)

"En başta hani muhasebe mezunlarının iş hayatına devam etmeleri için mutlaka bir muhasebeci yanında staj olarak başlamalarına, muhasebecinin yanında işi öğrenmelerini... Hani kendi bürosunu da açabilir." (H1)

"Şimdi benim gibi açıktan okumasınlar. Açıktan öğretimde yani hiçbir şeyi uygulamalı olarak öğrenemiyorsun. Bunları uygulamalı olarak öğrenmeleri gerekiyor. Sadece okumakla bu iş yapılmaz. Sadece kitaba bağlı olarak kimse bu işi kolay kolay şey olmaz. Birisinin yanında gerçekten çalışmadan, hani bir sorumluluk almadan bir işin içine gerçekten girmeden, bu işin fırınında pişmeden bu iş olmaz bence." (M1)

"Yaşadığımdan dolayı şunu diyebilirim, muhasebeyi öğrenebilecekleri bir iş bulabilecekleri bir iş bulmaları gerekir." (M2)

"Okul bittiğinde de muhasebeyi sevdirecek bilgili, eğitimli kişilerin yanında çalışmalılar ki bu işe devam edebilsinler." (A4)

"Süreç, okuldan sonra iş hayatında başlıyor. Yani okulda tabii ki de okuldaki hayatın hani onun öğrettiği şeylere de çok önemli ama yani bir de şöyle bir şey, hangi okuldan mezun olduğunda önemli bence." (M3)

• Kendilerini Geliştirmek

Bazı katılımcılar, bu meslekte çalışmalarının aslında kendileriyle alakalı olduğunu, kendini geliştirenlerin bu meslekte çalıştıklarını düşünmektedirler. Yeniliğe uyumlu ve gelişime açık bir meslek olan muhasebenin eğitimini tamamlayan katılımcıların vermiş olduğu fikirlerden bazıları şu şekildedir:

"Şimdi öğrencinin aslında isteği ne doğrultuda. Muhasebe okuduktan sonra muhasebe alanında özel sektörde mi kendini geliştirmek ister, yoksa hani daha böyle işin kolayına kaçıp memur olmak mı ister o öğrencinin elinde olan bir şey. Ama bence yani özelde kişinin kendini geliştirip bu anlamda daha iyi yapabilecek şeyler olması bence daha güzel olur." (E2)

"Kolaylıkla iş bulabileceklerini düşünüyorum hani. Kendilerini her konuda geliştirmelerini tavsiye ederim." (N2)

- **Çok Çalışmak**

Katılımcılar, kendilerinden yola çıkarak ve bu meslekte yer edinebilmek için mezunlara çok çalışmalarını, çabalamalarını, bırakmayıp, azimli olmalarını önermektedirler. Katılımcıların ilgili görüşleri şöyledir:

“Çok çalışacaklar. Yani çok gerçekten çalışacaklar. Bazen gelecek gecelerini gündüze katacaklar. Ay sonlarında geceleri gündüzlerine gülüyor çünkü... Çok çalışacaklar. Kendi hayatlarından bazen ödün verecekler. İşte o zaman hani gerçek başarıyı, kariyer hedeflerini yakalayabilirler, sabredecekler.” (A1)

“Çok çabalamaları gerekiyor. Didinmeleri gerekiyor. Uğraşmaları gerekiyor. Her ne yerden olursa olsun bir toplu iğne başı kadar bile bir şey öğrendikleri zaman kendilerini kara geçtim sayıyorlar. Çünkü hayat böyle bir şey. Her hamlede veya her darbeye bir ders çıkartabilmen gerekiyor. Pes etmesinler. Çalışsınlar.” (E3)

“Bırakmasınlar, devam etsinler. Hani benim gibi kesmesinler, bırakmasınlar bir yerde hani, eş durumdan şeyden dolayı. Bırakmasınlar, yapsınlar yani, kendi ayaklarının üzerinde dursun bir bayan isterim tabii. Hani ben de yapsaydım, keşke çok diyorum yani. Keşke diyorum hani hep çalışsaydım en baştan beri bırakmasaydım dinleyip de. Ekonomik özgürlüğün oluyor bir bayanın.” (F1)

“Eğer o yaşadıkları yerde hayatlarını idam ettireceklerse bu mesleği kesinlikle ve kesinlikle yapsınlar. Ama benim gibi eşleri bir memur olacaksa, bir şehirden başka bir şehre gideceklerse, mali müşavirlik sınavıyla değil muhasebe alanından ya da işletme alanından mezun olduktan sonra onlara da benim kesinlikle sonsuz tavsiyem, onlar da bir vergi dairesi yani Maliye Bakanlığının açtığı sınavlara girerek kendilerini vergi bünyesinde memur olarak devam ettirsinler.” (D2)

- **İşini Düzgün Yapmak**

Muhasebe mesleğinin düzgün bir şekilde yapılmasını söyleyen katılımcı, yanlış yapılan bir hesabın devleti zarara uğratacağını belirtmiştir. Katılımcının devletin zarara uğramamasının yine dönüp dolaşıp vatandaşa yansıtacağını belirten ifadesi şöyledir:

“Yine muhasebe üzerinde konuşacak olursak hesap girdi çıktılarını sağlam bir şekilde yapmanız gerekiyor ki devlet bu noktada mali bir kayba uğramamış olsun. Sonuç itibarıyla muhasebe kayıtları sağlam tutulduğu zaman devletin bir gelir kaybı olmaz. Sonuç itibarıyla devletin topladığı gelirlerde eşit bir şekilde vatandaşa yol, su, köprü, hastane vesaire geri döner.” (Ö1)

- **Çalışmaya Teşvik Edilmek**

Bazı katılımcılar ise, muhasebe mezunlarından çok devlete ya da işverenlere iş düştüğünü belirtmektedir. Muhasebe mezunlarının bu meslekte çalışabilmesi için devletin öncülük olabileceğini, çalışanların ödüllendirilmesi gerektiğini, ücret ve sosyal imkanlarının iyileştirilmesinin bu meslekte çalışmalarına faydası olacağını, onları teşvik edebileceğini belirtmişlerdir. Katılımcıların konuyla ilgili fikirleri şöyledir:

“Aslında muhasebede iş olanağı var fakat şartlar pekiyi değil açıkçası. Yani tabii ofis açıp da kendi işini kurup müşterisini toplamak biraz daha kolay olsa, eminim birçok muhasebe mezunu bu işi yapar ya da nasıl diyeyim devletin hani kamuda alanı olsa birçok kişi bu konuda çalışabilir. Daha fazla bir seçenek olsa kamu alanında daha çok insan bunu tercih eder. Çünkü etrafa baktığımızda çoğu insan muhasebe mezunu. Biraz daha insanlara fırsat olsa daha iyi olur.” (S2)

“Çalışanlar kendini daha rahat hissedebilmeli. Çok baskı olmamalı üzerlerinde. Biraz öncede bahsettik ödül sistemi mutlaka olmalı. Çünkü kişiler mutlaka ödüllendirilmeli.” (A2)

“Yani, en başta dediğim gibi bence ücret en büyük motive aracıdır. Bu bende de olan hani muhasebe mesleğinde düşük ücretle verdiği yeterli sosyal imkanların sağlanmadığı algısını bir kere yıkmak gerekiyor. Yani o çocuklar okulu bitirdiği zaman en azından ben bu meslekte iyi para kazanırım, şey yaparım diye düşünebilecekler. Yani şu anda var çevremizde de okuyan çocuklar hani okuyorlar ama çok da böyle hani meslekten de çok bir beklentileri yok. İlk başta mesleğin bu şeyini kırmak lazım yani. Burada da iyi para kazanılabileceğini, işte sosyal imkanların iyi olabileceğini bir kere onlara göstermek lazım.” (A3)

4. SONUÇ

Bu çalışmada, muhasebe mezunlarının muhasebe mesleğine devam etmelerini engelleyen nedenler araştırılmıştır. İlk olarak katılımcılara tanımlayıcı sorular yöneltilmiştir. Katılımcıların çoğunluğu kadın katılımcı, 30-39 yaş aralığında, 18’i evli, 12’si örgün eğitimden mezundur. Ayrıca, 11 kişinin staj yapmadığı, 9 kişinin ticaret lisesinde ve 12 kişinin ise diğer liselerde eğitim aldığı anlaşılmaktadır.

Katılımcılara, muhasebe programı tercihine etki eden faktörler sorulduğunda, öne çıkan cevaplar; kendi iş yerini açma düşüncesi, çevrenin etkisi, hesap işlerini sevmek, kendi işlerine yaraması, kolay ve kısa yoldan iş bulabilme olmuştur. Kişileri mesleğe aile içinden kişilerin yönlendirmesi ya da esnaf olan yakın çevrenin “muhasebemizi sen tutarsın” diyerek teşviki olduğu görülürken, diğer bir taraftan lise eğitimlerindeki öğretmenlerinin de etkili olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca muhasebeyi kendi isteğiyle tercih edenlerin daha önceden muhasebe bilgileri olduğu, bilinçli ve isteyerek seçim yaptıkları anlaşılırken, başkaları tarafından yönlendirilenlerin eğitim sürecinde çok zorlandığı belirlenmiştir.

Muhasebe mezunları muhasebe eğitiminin daha faydalı olması için daha çok staj ve uygulamanın olduğu bir eğitim sürecinden geçmek istemektedirler. Meslekte deneyim sağlamak, alanda daha etkili ve yetkin bir çalışan olmak ve mesleği iyi bir şekilde öğrenebilmek için derslerin daha pratik işlenmesi, staj süresinin daha uzun olması ve stajda işin nasıl yapıldığını öğrenmek gerekmektedir. Staj yapılacak kurumun öğrenci tarafından değil de okul tarafından belirlenip muhasebe alanıyla ilgili bir birimde yapılmak üzere öğrenci yönlendirilmelidir. Ayrıca, okulda verilen eğitimle iş hayatındaki işleyiş arasında farklar bulunmaktadır.

Daha fazla çalışma hayatına yönelik eğitim verilmesiyle muhasebe eğitiminin daha faydalı olacağı düşünülmektedir. Meslek hayatında kullanılan muhasebe programlarının öğretilmesi, müfredatta muhasebeyle ilgili bölüm derslerine daha fazla yer verilmesi, gerekirse ek derslerin yapılması, derslerde gerçeğe yakın muhasebeyle ilgili işlemlere daha çok yer verilmesi bu meslekte gerekli donanımı kazanarak mezun olduktan sonra çalışma yaşamına başlanması için faydası olacağı vurgulanmaktadır.

Açık öğretim fakültesi muhasebe programlarından mezun olanlar stajdan faydalanamamanın eksikliğini dile getirmektedirler. Muhasebe sadece kitaptan çalışarak öğrenilmemeli diyen bazı katılımcılar staj ile tecrübe edinip iş hayatına donanımlı bir şekilde başlamak istemektedir. Yine örgün eğitim muhasebe mezunu olan bazı katılımcılarında

eğitim hayatlarında hiç staj yapmadığı ya da staj yaptıkları kurumun muhasebe biriminden başka bir birim olduğu anlaşılmaktadır.

Muhasebe mezunu katılımcıların meslek hayatlarına devam etmelerinde bazı kişisel özelliklerin meslekle örtüşmesi gerektiğinin önemli olduğunu düşünmektedirler. İşi iyi öğrenmek, güncel bilgiyi takip etmek, sabırlı, dürüst ve çevresi geniş olmak gibi tespit edilen bazı özelliklerle meslekte başarı sağlanırken; ayrıca sabırlı ve dikkatli olarak meslekte hata riskini en aza indirebilmekte, güncel bilgiyi ve işini takip ederek kendini yenileyebilmektedir. Kişi işi öğrenerek mesleği etkin olarak sürdürebilmekte ve çevre edinerek meslekte devamlılık sağlayabilmektedir.

Muhasebe mesleğinin teşvik edici olması için, sabırlı olunması gereken bu mesleği kişinin zorunluluktan değil kendisinin istemesi gerekmektedir. Kişiye mesleğin tüm detayları aşamalı olarak gerek lise ve üniversitelerde gerekse staj ve mezuniyet sonrası işyerlerinde anlatılmasıyla bu sayede tecrübe edinen mezunların iş başvurularında deneyimli eleman istenmesi sorunu ortadan kalkacağı düşünülmektedir.

Okuldan yeni mezun olan kişi iş başvurusuna gittiğinde deneyimli personel isteği karşısına engel olarak çıktığı için alanda iş bulması kısıtlanmakta ve sadece okulda öğrendikleriyle yeterli seviyeye ulaşamamaktadırlar. Gerek okul ortamında gerçek iş dünyasında çalışır gibi gerekse staj veya mesleğe ilk adımı attığında yönetici ve diğer çalışanlar tarafından işin öğretilmesi gerekmektedir. Muhasebe mesleğinde hiçbir şekilde çalışma imkânı bulmayanların meslekten soğudukları ve artık bu meslekte çalışmak istemedikleri anlaşılmaktadır.

Muhasebe mesleğinin angaryalarının fazla olması iş yoğunluğunun çok olmasına neden olmaktadır. Bu nedenle düzensiz çalışma saatiyle çalışmak zorunda kalan muhasebe meslek mensupları ev yaşamlarına ve ailelerine zaman ayıramamaktadır. Bütün bunlar meslek mensubunun işe olan teşvikini azaltmaktadır.

Katılımcılara “Muhasebe mesleğinde çalışmanıza ne engel oldu?” diye sorulmuştur. Muhasebe mesleğinin gelirinin düşük olduğu ve bu yüzden çalışmadıkları anlaşılan kişiler başka meslek alanlarına yönelmeyi seçmişlerdir. Devlet kurumlarında çalışmak isteyen bazı katılımcılar ise, sabit bir gelirlerinin olmasını istemektedirler.

Muhasebe meslek mensubunun yaşadığı iş yoğunluğu, angaryaların fazlalığı ile oluşan mesai saatlerinin düzensizliği problemleri, özellikle evli olan kişilerin hayatlarını olumsuz etkilemektedir. Mesleğin çalışma saatlerinin belirsizliği sebebiyle meslek mensuplarına çalışma koşulları uymamaktadır. Aile, evlilik, iş başvurularında deneyim istenmesi, iş bulamamak ve çalışma isteğinin kalmaması diğer engellerdir.

Yaşamı kaçırmayan kişiler kendilerine ve ailelerine zaman ayırmakta, yaşam planlarını ertelememektedir. Bu bağlamda kişilerin muhasebe mesleğinden uzaklaşmalarının nedenlerinden birinin sosyalleşememek olduğu da söylenebilmektedir.

Muhasebe mezunlarının mesleğe devam etmeleri için yapmaları gerekenler şu şekildedir:

- Okulda öğrenilen muhasebe bilgilerini taze tutmak için fazla ara vermeden mezuniyet sonrası meslekte çalışmak,

- Mutlaka muhasebeyi isteyerek ve sorumluluk yükleyerek öğretecek birilerinin yanında çalışılması,
- Yeniliğe uyumlu ve gelişime açık olan muhasebe mesleğinde çalışmak için kişinin kendini geliştirmesi,
- Mezunların gerekirse kendi hayatından ödün vererek, sabırla ve pes etmeden çok çalışması,
- Muhasebe mesleğinde çalışırken işini düzgün bir şekilde, hata yapmadan icra etmek gerekmektedir.

Mezunların muhasebe mesleğinde çalışmasını teşvik etmek için bazı öneriler şu şekildedir:

- Üniversite tercih aşamasında muhasebeyi seçmek isteyen bireylere okuldaki eğitim, meslek dersleri, mesleğe nasıl hazırlanacağı, mezuniyet sonrası iş olanakları, mesleğin detayları hakkındaki bilgiler lisedeki rehber öğretmenleri ve meslekte sorumlu çalışanlar tarafından iyi bir şekilde anlatılmalıdır.
- Üniversitelerin muhasebe programı eğitimlerinde mesleğe yönelik dersler iş ortamındaymış gibi uygulamalı bir şekilde gösterilerek iş dünyasına hazır bireyler yetiştirilmesi hedeflenmelidir.
- Staja düzenleme getirilerek staj süreleri uzatılmalı, okul-iş yeri iş birliğiyle öğrenciler sadece muhasebeyle ilgili birimlere yerleştirilmelidir.
- Meslekte çalışanlar için ücretlere düzenleme getirilip, ücretler iyileştirilmelidir.
- Çalışanlara gelir, zaman, sosyal olanaklar sunmak gibi ödül sistemi getirilmelidir.
- Muhasebe bürosu açabilmek için mezunlara kolaylıklar sunulmalıdır. 2008 yılında ön lisans mezunlarına serbest muhasebeci olma hakları kaldırılmıştır. Özellikle bu konuda düzenlemeler yapılabilir.
- Devlet bu alanda kamu sektöründe daha fazla çalışma alanı açarak mezunlara iş bulma konusunda destek olabilir.
- İş yerlerine daha fazla personel alınarak iki ya da daha fazla personelin yapabileceği işi bir kişi yapmamalıdır. Böylece kişiye yüklenen iş paylaştırılarak iş yükü azaltılabilir.
- Mesai saatlerine düzenleme getirilmesi gerekmektedir. Özellikle kadın çalışanlara yönelik izinlerde ve mesai saatlerinde esnek çalışma düzenlenerek uygulanabilir.
- Mesleğin saygınlığının arttırılmasına önem verilmeli ve gerekli çalışmalar yapılmalıdır.

Bundan sonraki yapılacak çalışmalar için öneriler şöyle geliştirilebilir:

- Türkiye'de sanayisi gelişmiş farklı büyük şehirlerde muhasebe mezunlarının muhasebe mesleğine devam etmelerini engelleyen nedenler üzerine bir çalışma yapılabilir. Bu mezunlar lisans mezunu olabilir.

- Stajını muhasebe biriminde yapan ile yapmayan mezunların mesleki durumları karşılaştırılarak detaylı bir çalışma yapılabilir ve böylece stajın mesleğe devam etmelerinde faydasının olup olmadığı belirlenebilir.

Sonuçta, muhasebe mesleğinde çalışmamaya etki eden nedenleri sadece üniversiteden mezun olduktan sonraki sürece bağlamak yeterli olmamaktadır. Bu sebeple katılımcılara öncelikle alt sebepleri oluşturabilecek ifadeler yöneltilmiştir. Lisedeki alınan eğitimin etkisinden tutunda, üniversite tercih aşamasındaki yönlendirmelere, eğitimdeki hocaların tutumlarına, staja, işverenlere, devlete, bireylerin mesleği yerine getirebilecekleri kişisel özelliklere, yaşadığı yere, çevreye ve aileye kadar hepsi önemli bir etken olduğu söylenebilir. Daha sonra katılımcılara meslekte çalışmalarına neyin engel olduğu ifadesi yöneltilmiştir. Bu bağlamda araştırmaya katılım sağlayanlarda gözlemlenen en önemli meslekte çalışma engellerin başında iyi bir gelir beklentisi ve aile faktörü olduğu anlaşılmaktadır.

YAZARLARIN BEYANI

Yayın Etiği Beyanı: Araştırmanın tüm safhalarında araştırma ve yayın etiğine özen gösterilmiştir. Çalışma verileri Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi'nin 06.07.2022 tarihli, 2022/07 toplantı nolu ve GO2022/817 karar nolu etik kurul izni doğrultusunda elde edilmiştir. Ayrıca araştırma verileri toplanırken, mülakata katılımcıların gönüllülük esasına göre katılmasına özen gösterilmiştir.

Katkı Oranı Beyanı: Yazarlar çalışmaya eşit oranda katkı sağlamıştır.

Destek ve Teşekkür Beyanı: Çalışmada herhangi bir kurum ya da kuruluştan destek alınmamıştır.

Çıkar Çatışması Beyanı: Çalışmada herhangi bir potansiyel çıkar çatışması söz konusu değildir.

KAYNAKÇA

- Çelik, H., Baykal, N. B. ve Memur, H. N. K. (2020). Nitel veri analizi ve temel ilkeleri. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 8(1), 379-406.
- Çürük, T. ve Doğan, Z. (2002). Muhasebe ders ve içeriklerinin verilme düzeyleri konusunda işletmelerin üniversitelerden taleplerinin tespitine ilişkin bir araştırma. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 17(1).
- Demir, M. ve Çam, M. (2006). Muhasebe bölümü öğrencilerinin muhasebe öğreniminde başarılarını olumsuz etkileyen faktörlere ilişkin bir araştırma. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (32), 1-11.
- Dinç, E. (2008). Meslek seçiminde etkili faktörlerin incelenmesi: Meslek yüksek okulu muhasebe programı öğrencileri üzerine bir araştırma. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (16), 90-103.
- Dömbekçi, H. A. ve Erişen, M. A. (2022). Nitel araştırmalarda görüşme tekniği. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(Özel Sayı 2), 141-160.
- Karataş, Z. (2017). Sosyal bilim araştırmalarında paradigma değişimi: Nitel yaklaşımın yükselişi. *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 68-86.

- Karcioğlu, R., Bilgili, B. ve Yazarkan, H. (2010). Muhasebe yüksek öğrenimi gören öğrencilerin kişilik özellikleri ve mesleğe yönelik düşünceleri üzerine bir alan araştırması. *Muhasebe ve Denetime Bakış*, (31), 1-19.
- Kınay, B., Ciğer, A. ve Koç, N. (2017). Muhasebe ön lisans programı öğrencilerinin iş hedeflerini belirlemeye yönelik nitel bir araştırma: Akdeniz üniversitesi sosyal bilimler MYO örneği. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(21), 454-469.
- Kırlioğlu, H. ve Gökgöz, A. (2011). Ticaret meslek liselerinde muhasebe eğitimi alan öğrencilerin stajyerlikte karşılaştıkları problemler ve çözüm önerileri: İstanbul örneği. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 7(13), 131-146.
- Otlu, F., Durmuş, A. F. ve Solak, B. (2012). Meslek yüksekokulları muhasebe ve vergi bölümlerindeki muhasebe eğitimi ve bölümün geleceği hakkında bir araştırma: Malatya meslek yüksekokulu uygulaması. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (55), 35-50.
- Ömürbek, V. ve Usul, H. (2008). Muhasebe mesleğinin seçilmesinde etkin olan etkenlerin faktör analiziyle incelenmesi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (37), 164-173.
- Özcan, İ., Ünal, G. F. ve Helhel, Y. (2009). Muhasebe programı öğrencilerinin cinsiyet ve öğretim durumunun muhasebe mesleğine yönelik tutumları ile ilişkisinin değerlendirilmesi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi* (41), 170-182.
- Paksoy, H. M., Akbulut, R. ve Aydın, V. (2005). Meslek yüksek okullarında muhasebe eğitiminin yeterliliğinin Harran Üniversitesi özelinde incelenmesi ve geleceğe ilişkin bir değerlendirme. *Muhasebe ve Denetime Bakış*, (15), 73-106.
- Şenol, H. ve Tüfekçi, Ö. K. (2007). Muhasebe programında eğitim gören öğrencilerin profili ve beklentileri: SDÜ örneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (5), 151-163.
- Türnüklü, A. (2000). Eğitimbilim araştırmalarında etkin olarak kullanılacak nitel bir araştırma tekniği: Görüşme. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 24(24), 543-559.
- Uzay, Ş. (2005). Muhasebe meslek stajyerlerinin sorunları ve beklentileri: Bir araştırma. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (25), 70-78.
- Yayla, H. E. ve Cengiz, E. (2005). Muhasebe mesleğinin tercih edilmesinde etkili olan faktörlerin belirlenmesine yönelik bir alan çalışması: Karadeniz Teknik Üniversitesi örneği. *Muhasebe ve Denetime Bakış*, (16), 147-168.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2021). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (12. Baskı), Seçkin Yayıncılık.